

1527

Omplert

(ALDC, IX, 2152. *Omplert* [Part.])

El verb *omplir* prové probablement del llat. vg. *IMPLIRE (var. de IMPLĒRE), que inicialment en cat. va donar *emplir* (cf. fr. *emplir*, cast. *henchir*) i d'aquí el participi *emplit* 154, amb la var. amb vocal centralitzada *amplit*, i després *omplit*, amb la var. alg. *omprit* 85 (infinitiu *omplir*), amb pas de *e/a* a *o/u* per assimilació al grup labial següent *-mp-* o per contacte fonosintàctic amb el mot anterior (cf. *aumplit* 132, 148, 176, 179, si no provingués del llat. ADIMPLERE, origen de l'it. *adempiere*, fr. ant. *aemplir*). Si partim de l'ètim IMPLĒRE, les formes *emplir/omplir*, amb canvi de conjugació (*-er* > *-ir*), s'explicarien en l'època romànica pel seu ús incoatiu (*omplix* → *omplir*), amb possible extensió de la *u* àtona al radical (*umpl*), com ha passat en *tossir/tus*, *cusir/cus*. *Omplit* va rebre la competència de *omplert*, que es troba des del s. XVII, format per analogia amb altres participis acabats en *-ert* (*sofert* < SUFFERTU, *obert* < *OPERTU, etc.), amb les var. *emplert*, *aumplert* 147, *omper* 103.

Des del s. XIII, apareix com a sinònim *complir* (< llat. COMPLĒRE), amb el participi *complit* 90, 98, 99, 111, 118, 122, que inicialment significava 'omplir enterament', que va perdre aquest sema originari (cf. mapa 1528) i que modernament s'usa sobretot en el sentit de 'acomplir, dur a terme' i el participi, en el de 'perfecte'; var.: *complit* 89, 93, 118, *comblit* 119.

Finalment, cal esmentar els tardans *plenat* 134, *pllenao* 87, *emplenat* (infinitiu *emplenar*), *ampienat* 108, formats sobre *ple* 82 o *plle* 89, 102 (< PLĒNU), amb les var. *omplenat*, per interferència amb *omplir*, i *aplenat* 118, 139, 190, *apllenat* 93, 102, 115, *apienat* 106, amb canvi de prefix, *apllenau* 94, 100, d'estructura arag.

Des d'una perspectiva geogràfica i cronològica, *omplit*, centrant-nos en el sufix, pertany al primer estadi (< -ITU), amb la var. *emplit* (*amplit*) del radical, que deu ser la primigènia; aquest tipus *omplit* perviu en àrees conservadores com són el val., tort., mall., eiv. i alg. (*complit* en ribagorçà), mentre que les innovades es troben a la resta del domini: *omplert/emplert* a la major part del cat. central, alguns parlars nord-occ. i el men. (que, apartant-se de la resta del bal., es mostra afí al cat. central) (var. *ompler* 30, 55, 62, *complert* 107, que ja en cat. ant. volia dir 'completat, omplit enterament'; cf. mapa 1528); *emplenat/emplenat* s'estenen per una àmplia àrea septentrional, de l'est, afí a l'oc., i de l'oest, afí a l'arag., a més de parlars de la Franja.

Són formes normatives *omplert* i *emplenat* (model *portat*) des del *DOrt*, 1917; *omplit*, des del *DIEC*₁, 1995 ("en algunes contrades", que desapareix en el *DIEC*₂, 2007, com en la *GIEC*), forma que la *PEOLC Morfologia* (pàg. 28) considera pròpia de l'àmbit general juntament amb *omplert*.

